

Kortom: wat moet ik doen en laten voor de weidevogels?

1. Maai laat: niet eerder dan 15 juni, liever nog 1 juli.
2. Hanteer liever een variabele, 'vogelgestuurde' maaidatum dan een vaste maaidatum.

Als maaien onvermijdelijk is:

3. Markeer de nesten en laat minimaal om een nest 50 m² gras staan.
4. Plaats 24 uur van tevoren vlaggenstokken in het perceel om kuikens (en hun ouders) te verjagen.
5. Maai overdag, van binnen naar buiten, niet te snel en met een wildredder.
6. Als kneuzen van het maaisel gewenst is, doe dit dan achteraf en niet ter plekke.
7. Laat ongemaaide kuikenstroken staan, die een corridor vormen naar kuikenland.

MAAIEN SLOOTKANTEN

Kuif- en krakeenden broeden voornamelijk in slootkanten. Maai deze slootkanten niet gedurende het broedseizoen.

Hoe gebruik ik maaisel van beheergrasland in mijn bedrijfsvoering?

Maaisel van beheergrasland is prima geschikt voor vee. Het is goed te gebruiken voor jongvee, droogstaande koeien en koeien in de tweede helft van de lactatie. Uit voerproeven bij melkvee blijkt dat bijmenging van 25-30% kruidenrijk gras mogelijk is zonder noemenswaardige opbrengstafname. Het vee neemt door de bijmenging meer ruwvoer op. Zie verder factsheet 'Kruidenrijk grasland' en 'Bodemkwaliteit en bemesting'.

DOEN & LATEN

BEDRIJFS VOERING

MAAIEN

Maaien van grasland zorgt dat het niet verruigt en het landschap open blijft. Op zich is maaien dus gunstig voor weidevogels, maar het moet niet te vroeg gebeuren. In de reguliere landbouw valt het maaien van de eerste snede gras steeds vroeger, inmiddels midden in de broedperiode van weidevogels. Dit maakt het landschap steeds minder geschikt voor weidevogels.

WAAROM NIET?

Waarom moet ik niet maaien tijdens het broedseizoen?

Weidevogels hebben een groter broedsucces in grasland dat tijdens het gehele broedseizoen niet gemaaid wordt. Nesten die bij het maaien worden beschermd hebben een veel kleinere kans om succesvol uit te komen dan nesten op ongemaaid grasland. Waarom?

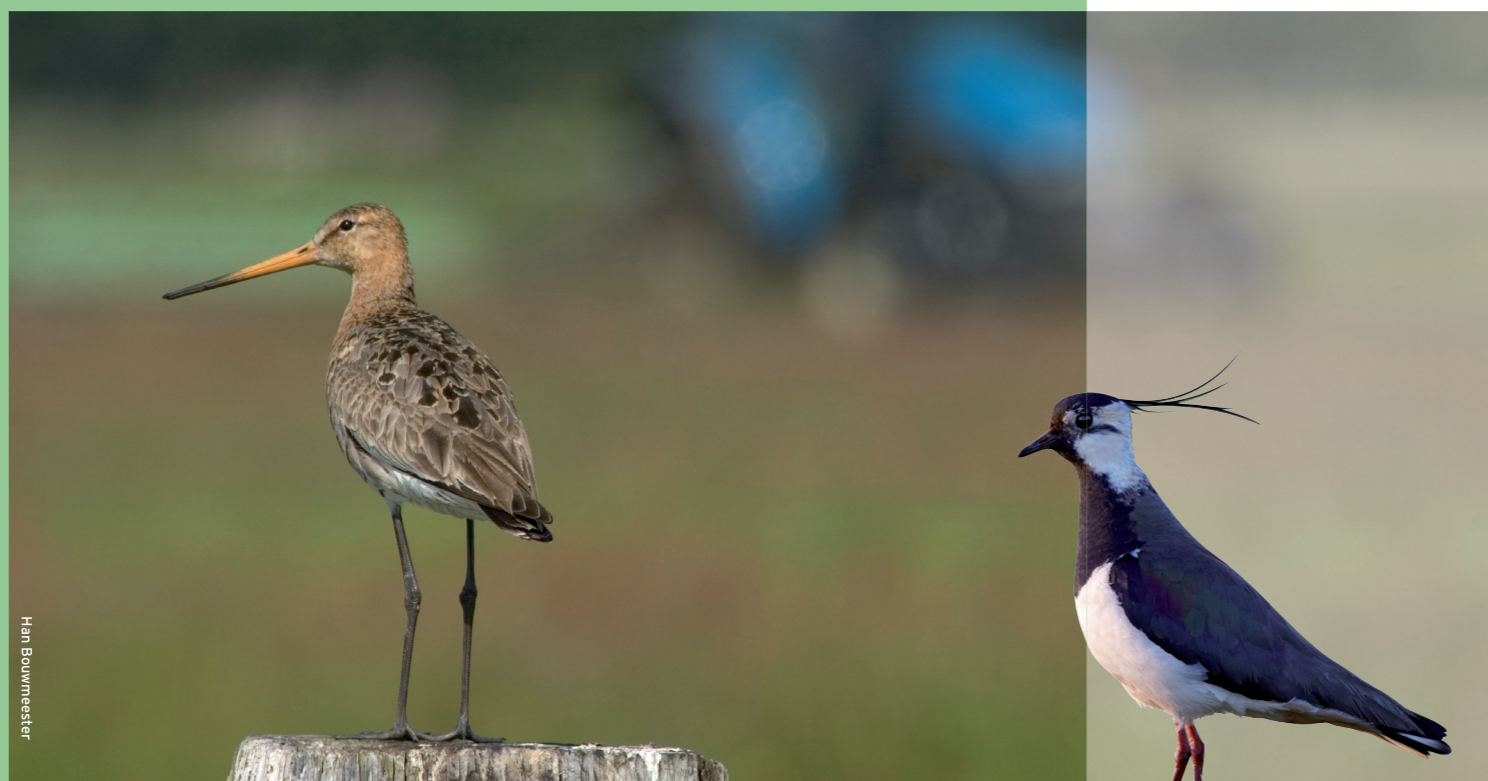
- Maaien tijdens het broedseizoen verstoort de vogels. De verstoorde, vaak alarmerende ouderdieren, de gesneuvelde kikkers, slakken e.d. trekken predatoren aan.
- Door maaien verdwijnt dekking voor broedende vogels en kuikens. Daardoor wordt de kans op predatie sterk vergroot.
- In lang, kruidenrijk gras bevinden zich veel en ook grote(re) insecten. Door maaien verdwijnt die voedselbron.
- Maaien resulteert in verliezen van nesten en kuikens die door het frequent maaien geraakt worden of verhongeren doordat er niet genoeg voedsel is.

LATER MAAIEN

Wat is 'later maaien'?

Later maaien heet ook wel 'uitgesteld maaien' of 'een perceel met een rustperiode'. Later maaien betekent maaien met oog voor broedende vogels en hun kuikens, dus zo lang mogelijk niet maaien. Het maaien wordt dan uitgesteld tot het moment waarop het veilig is voor de weidevogels.

- Er wordt vaak gesproken over data als 1, 8 of 15 juni. Over het algemeen is 1 juni te vroeg voor broedende vogels en zeker voor hun kuikens. Dat is 8 juni ook, 15 juni in mindere mate: vooral in Noord-Nederland is op 15 juni zeker 40% van de gruttokuikens nog niet vliegvlug. Het uitstellen van maaien is hier dus cruciaal.
- Het beste is het om vogelgestuurd te maaien. Weten waar de vogels zitten en hoever ze in hun broedcyclus zijn.

BEHEER

Hoe beheer ik mijn grasland om laat te kunnen maaien?

Om laat te kunnen maaien (kuikenland) is goed graslandbeheer nodig (zie ook factsheet kruidenrijk grasland). Percelen die laat gemaaid worden, moeten een hoog waterpeil hebben en in het voorjaar geen drijfmest en al helemaal geen kunstmest krijgen. Gebruik alleen vaste mest. Bemesting kan ook na de eerste snede, dus geen voorjaarsbemesting toepassen is prima.

Dit heeft twee voordelen:

1. Voordeel voor de weidevogels: het gras groeit trager en is opener, en is zo langer geschikt voor (grutto)kuikens.
2. Voordeel voor de boer: bij het late maaien is het gras nog lang niet zo verhout of stengelig als wanneer het bemest is. De voedingswaarde is daarom paradoxaal genoeg hoger dan wanneer er wel geïnvesteerd zou zijn in bemesting. In dit geval wordt het bezuinigen op de kosten (bemesten) beloond door een hogere waarde in de opbrengst. Blijven percelen in de loop der jaren te productief, dan kan er ook na het maaien minder drijf- en kunstmest op, om het land structureel geschikt te maken voor later maaien.

Wat doe ik als maaien onvermijdelijk is? Aangepast maaieregime

Pas last-minutebeheer toe als er nog vogels broeden of kuikens in een perceel zijn. Als maaien echter onvermijdelijk is, kan een aangepast maaieregime de negatieve effecten enigszins verzachten. Dat betekent: op een later moment maaien en niet alle percelen tegelijk. In een aangepast maaieregime zijn vier aspecten van belang:

1. Het maaimoment bepaalt de overlevingskans van de eieren en kuikens.

Weidevogels hebben de grootste kans op broedsucces in laat gemaaid grasland. Maai, om rekening te houden met de belangrijkste weidevogelsoorten, het gras niet eerder dan 15 juni en in schrale graslanden pas in juli of augustus. De praktijk wijst uit, dat een 'vogelgestuurde' maaidatum het meest effectief is. Dat wil zeggen dat pas gemaaid wordt als de nesten zijn uitgekomen en de kuikens vliegvlug zijn.

Voor succesvol broeden is een rustperiode van minimaal 8 weken nodig (3-4 weken eieren leggen en broeden, 4-5 weken tot kuikens vliegvlug zijn). De broedseizoenen van de verschillende soorten liggen echter behoorlijk uiteen. De Kievit begint eind maart al met het leggen van eieren, de kuikens van de kempfaan vliegen op z'n vroegst eind juni. Sommige soorten zoals watersnip en veldleeuwerik zijn nog later.

2. Met behulp van nest- en kuikenbescherming kun je de directe, negatieve effecten van het maaien zoveel mogelijk verzachten.

Voorafgaand aan het maaien kun je verschillende maatregelen treffen voor de bescherming van de aanwezige nesten en het zo veilig mogelijk weggeleiden van de aanwezige kuikens:

- Markeer de nesten en laat een blok van minimaal 50 m² gras rond een nest staan.
- Plaats 24 uur voor het maaien vlaggenstokken om de kuikens uit het perceel te verjagen.
- Laat, bij maaien in het broedseizoen, stroken gras (kuiken- of vluchtstroken) staan voor directe dekking na het maaien en plaats deze zo dat jonge kuikens veilig kunnen migreren naar kuikenland.

NB: Nestbescherming alléén, met onvoldoende maatregelen voor kuikenoverleving, is niet effectief. Er moet ook voldoende kruidenrijk grasland aanwezig zijn als opgroei gebied voor de kuikens.

AANGEPAST MAAIREGIME

maaimoment

nest- & kuiken- bescherming

mozaïekbeheer

3. Als maaien echt nodig is, zorgt mozaïekbeheer dat alle noodzakelijke functies behouden blijven totdat de laatste kuikens vliegvlug zijn.

In de reguliere landbouw wordt de eerste snede gras begin mei massaal gemaaid. Hoezeer je ook je best doet dit te voorkomen, de kans op uitgemaaide nesten en kuikens is groot. Ook valt door maaien alle dekking weg, wat de kans op predatie verhoogt.

Maai daarom in het broedseizoen slechts beperkt en nooit in één keer grote oppervlakten. Een dergelijk beheer leidt tot een mozaïek van verschillende van ongemaaide en gemaaide percelen in verschillende hergroeiastadia. In de beste weidevogelgebieden wordt niet meer dan 40% van de oppervlakte gemaaid voor 15 juni.

Als er nog nesten en/of kuikens in een te maaien perceel zitten, is het aan te bevelen het maaien (verder) uit te stellen. Dit kan door **last-minutebeheer**. In een laat voorjaar kan het raadzaam zijn enkele percelen misschien eerder, onder mindere omstandigheden, te maaien om er zorg voor te dragen dat het maaien van legselbeheer- en 1 juni-percelen niet samenvallen. Dit is echter een zeer riskante strategie, dus neem alle voorzorgsmaatregelen: kies eerst percelen waar geen vogels broeden en/ of kuikens lopen en pas verder altijd nest- en kuikenbescherming toe (zie 2. en 4.).

4. De maaiwijze bepaalt de kans voor weidevogelkuikens en nog niet gevonden nesten om het maaien zelf te overleven.

Moet er toch gemaaid worden, stem de maaiwijze dan af op de weidevogels die op het perceel aanwezig (kunnen) zijn.

- Maai overdag; 's nachts maaien is uit den boze!
- Maai van binnen naar buiten (zodat kuikens kunnen ontsnappen).
- Gebruik een maaier met geringe werkbreedte.
- Gebruik een wildredder (zodat vogels verjaagd worden vóór de maaier komt).
- Maai niet te snel, rijd langzaam.
- Maai bij voorkeur eerst een baan en verlaat daarna het perceel. Kom later terug; in de tussentijd zullen de weidevogels vanwege de ontstane onrust hun kuikens uit het perceel halen.
- Maai niet in combinatie met een kneuzer (als kuikens die boven in het gras zitten de maaibeurt overleven, overleven ze een kneuzer zeker niet). Indien kneuzen gewenst is, doe dit dan achteraf; hier zijn wel extra kosten aan verbonden.

